

staten rondom de Caraïbische Zee, waar zij een energieke muskieten-campagne heeft geleid, niet meer in Suriname voorgekomen. Geheel geweken is het gevaar echter niet; in Brazilië en Venezuela komen nog gevallen voor en zoolang men in Paramaribo geen voldoende anti-muskietenmaatregelen neemt, zijn daar nog millioenen *stegomyia*'s, die via één aangevoerd geval van buiten, de ziekte kunnen helpen verspreiden. De geringe handel en verkeer tusschen Suriname en de naburige staten heeft deze kolonie in dit opzicht voor het ontstaan van epidemieën behoed. Men zij echter op zijn hoede. Uit een geneeskundig oogpunt gezien ligt in Suriname een rijk veld van onderzoek nog braak, dat sinds de inrichting van het Bevolkingsregister stelselmatig kan worden ontgonnen. De pessimisten, die de inrichting van dit register een overbodige luxe vonden in dezen krisistijd, mogen bedenken, dat het slechts door het verzamelen van nauwkeurige demografische gegevens mogelijk zal zijn, op den duur een inzicht te verkrijgen in de factoren, die van belang zijn voor den gezondheidstoestand van een geheel land.

De bovenstaande door mij verzamelde gegevens mogen, dunkt mij, reeds de slotsom wettigen, dat niet alleen voor een gezonder, doch ook voor een arbeidskrachtiger bevolking van onze West-Indische koloniën krachtige hygiënische maatregelen en bekwame specialisten op velerlei gebied van noode zijn.

Voor den verstandig levenden Europeaan en Surinamer, die de voorzorgen in acht neemt, noodig bij een verblijf in de tropen, is het leven in Suriname niet ongezond te noemen. Het zal echter noodig zijn, dat onze regeering doordrongen worde van het feit, dat nog vele verbeteringen op hygiënisch gebied in Suriname dringend noodzakelijk zijn, alvorens de hoop bestaat, dat ook het niet-ontwikkelde deel der bevolking gevrijwaard worde voor bovengenoemde ziekten, waarvan de meeste door algemeenehygiënische maatregelen voorkomen kunnen worden.

Augustus 1923.

B E S P R E K I N G E N .

W. SCHUURMANS STEKHOVEN, *Eenige sociaal-hygiënische beschouwingen over de geneesmiddelenvoorziening in het algemeen, en die ten plattelande in het bijzonder.* (Overgedrukt uit het *Pharm. Weekblad* 1923), 62 bldz..

Het heeft den schrijver getroffen, dat nagenoeg alle artsen vrij onverschillig zijn voor de aanstaande veranderingen in de pharmaceutische wetgeving, terwijl er onder de apothekers, naast vele onverschilligen, z.i. ook velen zijn, die van een wetgeving voor hun beroep al het voordeel, desnoods ten koste van de andere betrokkenen, zouden wenschen. De derde belanghebbende, het publiek, is het onverschillig, wie de geneesmiddelen bereidt, als zij maar helpen; een deel van het publiek wenscht ook, dat de middelen er goed uit zien. Eindelijk komen sommige fabrikanten,

de kwakzalvers en sommige waanwijze ziekenfondspatiënten op voor „vrije” geneesmiddelkeuze”, een leuze, die geen zin heeft. Zelfs de vrije apothekerskeuze staat als volksbelang niet op één lijn met de vrije artsenkeuze.

Van groot belang acht de schrijver den strijd tegen de specialités. Hiertoe is noodig algemeene steun aan het pharmaco-therapeutisch instituut, dat op den duur ook de voorlichting van het volk ten goede kan komen.

Het grootste gedeelte van het boekje is gewijd aan het vraagstuk van de geneesmiddelenvoorziening op het land. De apothekers wenschen het platteland te „penetreeën” met apothekers-apotheken en komen daarbij in botsing met de belangen der apotheekhoudende artsen. Het spreekt vanzelf, dat daarbij wordt getracht, op nadeelen te wijzen, die uit de doktersapotheken voortspruiten. Zoo meent HOFMAN, dat — wegens de behoefte van het publiek aan „handverkoop”, die in de doktersapotheek niet plaats vindt — ten plattelande onbetrouwbare medicijnwinkeltjes ontstaan. SCHUURMANS STEKHOVEN is van oordeel, dat er in de steden ten minste evenveel van die winkels bestaan, en dat deze daar veel gemakkelijker te bereiken zijn. De doktersapotheek levert althans geen abdijsiroop en spécialités. De handverkoop in de apotheek is z.i. niet te verdedigen; hierbij missen immers koper en verkoper het oordeel des ondersheids. Een hartig woord wordt hierbij ten beste gegeven over het misbruik, dat van purgeermiddelen wordt gemaakt.

Ten onrechte achten sommige apothekers zich door hun scheidkundige kennis ook deskundig in zake geneesmiddelen en hun toepassing. Pharmacotherapeutische kennis is hiertoe noodig, en volgens het inzicht van den schrijver — in tegenstelling met dat van VAN RIJNBERK — ook voor den apotheker gewenscht.

Met behulp van kaarten en cijfers wordt dan uitvoerig betoogd, dat het platteland veel minder gelegenheid biedt tot „penetratie”, dan velen wel denken. Verwarring van de begrippen „plaats” en „gemeente” geeft tot veel misverstand aanleiding. Een gemeente kan bijv. een uitgebreid gebied zijn, te groot om door één apotheker, gevestigd in een der plaatsen van de gemeente, te worden verzorgd. Die plaats zelve is echter voor zijn bestaan niet voldoende bevolkt. De behoefte aan geneesmiddelen is overigens sterk van plaatselijke toestanden afhankelijk. Waar een apotheekhoudend arts kan bestaan, is bijna nooit genoeg te verdienen voor een apotheker.

Er is voorgesteld, in kleine plaatsen „filiaal-apotheken” te vestigen met een apothekersassistent aan het hoofd. Dit denkbeeld verwerpt de schrijver geheel. Dat worden dan drogisten met een buitengewone eigenwijsheid, die weldra hun heil zullen zoeken in den verkoop van cosmetica en dergelijke nuttige zaken. Naast dit denkbeeld bevatte het ontwerp CORT VAN DER LINDEN (1915) een plan om het arbeidsgebied der apotheekhoudende artsen gaandeweg te doen inkrimpen, n.l. door tijds- en gebiedsbeperving; d.w.z. dat de zich nieuw vestigende artsen alleen voor een bepaalden tijd „verlof” zouden krijgen om apotheek te houden, en dat de artsen

alleen binnen een bepaalden kring geneesmiddelen zouden mogen afleveren. Het laatste beteekent niets: als de arts de geneesmiddelen bij zich zou laten afhaken, zou hij steeds binnen zijn gebied afleveren. Beperking van tijd zou het bestaan der artsen onzeker maken. Bovendien zou, gelijk bij ieder „uitstervingsstelsel”, niemand beleven, dat het zijn doel bereikt. Want wie op het uitsterven wacht, zijn even sterfelijk als wie moeten uitsterven.

Men zou ten slotte niet zonder vergoeding de ongeveer 1000 apotheekhoudende artsen mogen „onteigenen”.

De schrijver doet dan eenige voorstellen aan de hand om de bevolking, *waar het mogelijk is*, de meest bevoegde pharmaceutische hulp te doen deelachtig worden. Waar een doktersapothek verdwijnt, en een bevredigend bestaan voor een apotheker kan worden verwacht, moet vestiging van een apotheker mogelijk worden gemaakt. Verkregen rechten van artsen mogen echter niet zonder schadeloosstelling worden aangetast en de eischen der geneeskundige verzorging der bevolking moeten den voorrang hebben. Aan al deze eischen wordt voldaan, als voorloopig de mogelijkheid tot opheffing van de doktersapotheken beperkt blijft tot *plaatsen* met drie of meer apotheekhoudende artsen; het aantal dezer plaatsen is thans veertig.

Die opheffing kan dan plaats hebben:

1°. *door onderhandsche overneming* of (en met als stok achter de deur);

2°. *door onteigening* bij de wet of bij rechterlijke vonnis.

De regeling dezer aangelegenheid zou de schrijver het liefst willen zien toevertrouwd aan de (georganiseerde) artsen- en apothekerswereld.

Veel gevoelt de schrijver voor het denkbeeld van VAN DER WIELEN (*Pharm. Weekblad*, 24 Juni 1921) om het recht van een arts tot het houden van een apotheek afhankelijk te maken van een bijzondere „aanteekening” bij het doctoraal of arts-examen voor artsenijbereidkunde. Artsen zonder zulk een aanteekening zouden slechts voor een bepaalden tijd, en zolang geen arts met zulk een aanteekening of geen apotheker zich ter plaatse zou vestigen, apotheek mogen houden. Een klinisch-pharmaceutisch coassistentschap zou voor het verkrijgen der aanteekening doelmatig zijn.

Het misbruik van geneesmiddelen, de pharmaceutische inspectie — geen politie, maar deskundig advies! — en nog enkele andere onderwerpen worden verder in het boekje behandeld. Wij hebben echter slechts willen aanstippen, wat voor deze rubriek het voornaamste is van den veelzijdigen inhoud.

H. PINKHOF.